

## Epaile nobelistak

Foko nagusia Kanbora mugitu den honetan, eskergarria zait kazetari bat, Martxelo Diaz, Madrilen. Altsasukoen epaiketan gelditu izana. Atzo defentsako abokatuek esandakoek guztia argituta utzirik dutela sinesteko tentazioa izan nuen. Behalago gogora etorri zait joan den astean Juanjo Olasagarrek *Deia*-ko bere zutabea idatzitakoa:



JIRA  
Angel Erro

«[Epaileak] Irudikatu ditut forentse soziologiko moduan, gorpua, delitua, hartu, zatikatu, diagnostikatu eta sailkatzen. (...) Baina ez, ohartu naiz epaileak nobelisten moduan jokatzeko dutela, fikzioa sortu, Zigor Kodearen arabera (...), eta gero fikzio horren deskribapena egiten dutela. (...) Nobelistak batek badaki bere ikuspuntua partikularra dela, eta munduaren gainean jalgitzen duen begirada ideologizaturik dagoela, gauza batzuk azpimarratu eta beste batzuk kanpoan uzten dituela. Epaile batek, aldiz, ez. Uste du bere begirada Legearena dela. (...) Lege orokor eta neutroarena, ikuspuntu eta ideologiarik gabekoa».

Hori gogoan, nire kezkarik handiena da epaile-nobelistak bat okerra zuzentzerantz ausartuko ote den, (...) (lau pertsona urte eta erdi kartzelan mantendu dituen) zirraborroa zakarrontziratze-  
ra. Nobelistak ezagututa, pozik nengoke hiru urteko zigorra jarri eta kalera aterako ahalko balir.

## Pelikanoa

Noiz ez da jakiten atentzioa den txiki-erriak emango digun, gure arreta erabat bereganatzerainoko atentzioa. *Pelikano* hitzak esnarazi ninduen ni orain hurrengoan; desorduetan, *zapping* egiten niharduela, idazmakina zaharkitu batean *p-e-l-i-k-a-n-o* teklatzen ari zen gizonezko baten siluetak. Hegazti haietako bat irudikatu nuen, bere moko luzearen barreneko zakutxoan, bi, hiru, lau arrain zeroatzala. Eta leihotik hur daukadan arrainontziari begiratu nion, erre-flexuz.



BIRA  
Miren Amuriza

Leopoldo Maria Panero poeta madrildarrak lau-  
rogeita hamarrekoko hamarkadan Arrasateko psikiatrikoan eginiko egonaldiari buruzko dokumental bat ematen ari zireten telebistan: sei urte ei zeroatzen, ama hil zitzaionez geroztik, bisitarik hartu barik. Horixe omen, poetak zioenez, zoroen gaitzik larriena: inork ez dituela maite. Mandoa utzi, mugikor-  
ri heldu, eta pelikanoaren poema topatu nuen, *Eroa lorategiko atetik beha* izeneko: «Gizon arrunt horrek (...), jakizu ez natzala hemen, hilibien artean, pelikanoa hiltzeagatik, baizik ezergatik ere ez, eta ez diodala ezeri, ezpada zoriari, nire hondamendia zor, ez jainkoaren, ez deabruaren ezain borondate sakraturri».

Eta neure burua irudikatu nuen, atosteko eroaren aurrean arruntaren egiten nituen bitartean, salako leihoa, disimuluan, ondo-ondo ixten; arraintxoak bahituko zizkidan hegazti-  
tzar harekin enparanoiatuta.

## 21 Iritzia

# ETA desagertu ondoren: presoaren egoera

Jon M. Landa

EHUko Giza Eskubide eta Botere Publikoen Katedra zuzendaria

ETA desagertu izana berri ona da. Baina desagertuaren inguruan batzuk eta besteek egiten duten irakurketa politikoa gorabehera, aldaketa objektibo bat gertatu da: jada ez dago antolakundea. Egia da 2011n jada su-etena aldarrikatu izan zela eta harez geroztik ez dutela atentaturik egin; egia da armak ere eman dituztela eta hainbat aldiz, tenore ezberdinekin, egindako kalteaz aitortzen eta barkamena eskatzen ahalegindu direla. Baina maiatzaren 3an, beste urratsa eginenez, erakundea sortu zutenen izenean, erakunde hori desagertutzat jo dute, preso eta taldekideekin, antza, erabakitze prozesu baten ondorioz.

Su-etenetik desagertzeko unera arte ia zazpi urte pasatu dira, eta horrek argi asko erakusten du, halako erakunde konplexuak desagitea ez dela kontu erraza. ETA desagertzea ez baita soil-soilik «hitzen kontua»: alegia, hori adierazte hutsa. Horretaz gain, indarkeria aurrera eramateko modu antolatu indargabetu beharra dago. Beraz, politikak batzuetan aditzaera ematen duenaren aurka, ETArene errealitatea ezin da besterik gabe «aldarrikapen» hutsekin neurtu. Kontua serioagoa da.

Horregatik, bereziki garrantzitsua da baieztatzea zazpi urteotan hitzak ez ezik aztarna objektiboak ere pilatu direla; hain zuzen ere, ETA ez dela «arriksutsua» frogatze aldera. Pertsonak hiltzeko, lesionatzeko, bahitzeko, mehatxatzeko arriksuaz ari naiz. Hor-taz, ETA arriksutsua ez bada, errealitate hori ere presoaren egoera juridiko-penitentziariora eraman beharra dago. Zeren eta desagertzeko unera heldu baita, presoek beraien horretarako erabakia, alde bakarrekoa, bultzatu dutela, ikuspegi horretatik, preso guztien eta bakoitzaren erabakia, ekarpena, ere badalarik.

Presondegietan, estandar demokratikoen arabera, errealitate berriak hainbat aldaketa ekarri beharko lituz-

ke. ETArekin harremanetan jotakoak orain arte oso arriskutsuak balira beza-la tratatuak izan dira, inolaz ere kon-tuan hartu gabe erakundearen eraldatze prozesua. Presondegi-tako-administrazioa eta Justizia-administrazioa hitzei begira zeuden, lelo bati helduta: ETAk darrai. Ez omen da ezer aldatu, zioten; oraindik ETArekin lotura mantentzen ei dute presoek eta lotura hori mozten ez duten bitartean ez dago berrikuntzarik. Lotura, jada, eten da: ez dago zerekin lotzerik.

ETAKo edozein presoren birgizartez-  
ratze pronostikoa aldatu da, eta horrek, lehenik eta behin, lehen graduko tratamenduan sailkatuta dauden guz-tien berrikustea ekarri beharko luke. Lehen gradua -isolamendu antzeko eraizte gogorra dakarrena- bukatu behar da, ETA bukatu den bezala. Izan ere, lotura horretan oinarritzen bai-tzuen Presondegi-tako Administrazio-  
ak salbuespenzako aipatu eraizte-  
itxia. Lehen gradua ez ezik, urruntzea eta dipertsioa ere, biak, bertan behera laga beharko lirarteke, ez baitago se-gurtasun arrazoibiderik halako egoera mantentzeko.

Presoak, demagun, bigarren gra-duan baleude, gainera, ETA desagertze-  
ko egindako ahalegin indibiduala, preso bakoitzarena, «Justizia-admi-nistrazioarekin elkarlana» balitz beza-la uler liteke, argi eta garbi, ikuspegi juridikotik. ETA desagertzen lagundu bada, Presondegi-tako Lege Organiko Orokorraren 72.5 eta 6 artikuluetan azaltzen diren ukanbeharrak betetze-  
ko bidean jarri dira. Aipatu legean hi-rugarren gradua edota askatasun bal-dintzatua lortzeko ukanbeharrak bi-  
dira: batetik indarkeria bertan behera uztea eta, bestetik, Justizia-adminis-trazioarekin elkarlanean jardutea. Biak daude beteta. Izan ere, hor ezin baita «elkarlana» modu hedakorrean ulertu, erruztatuaen aurka. Objekt-i-  
boki erakundea desagerrarazten la-gundu bada, horrek aldaketa ekarri behar du. Inkuspegi honetatik begiratu aitzakiak bukatu dira.

Esandakoaz haratago, borondatea balego (eta badirudi ez dagoela), indar-  
keria bertan behera utzita, justizia ad-ministratioarekin elkarlana gauzatu-  
rik, Presondegi-tako Araudiaren 100.2 artikuluari helduta, esaterako, preson-

degi onura normalak (baimenak, hiru-  
garren graduan xedagarri diren bizitza baldintzetako batzuk erdi askeko erre-gimenean bizitzekoak...), edozeini aplikatzekoak direnak, lor litezke le-  
gea inolaz ere behartu gabe. Izan ere, 100.2 artikulua «malgutasuna» ematen baitu, egoera berezietan, trata-  
mentu programa bereziak martxan jartzeko. ETArene desagertzea ez bada egoera berezia, erakunde armatua in-dargabetu den neurrian, zer da ba be-rezia izango?

Azkeneko hausnarketa. Artikulu honetan esandako guztia ez da pribile-gio baten aldeko ariketa dialektikoa. ETAKo presoei estandar salbuespenz-  
koa ezarri zaie, demokrazian berez ez zilegi dena, baina, inkuspe hura defen-datzan ari direnen logika ankerraren ikuspegitik, aspaldi -baina orain area-go-  
ezartzeko aurreruposamendurik gabe gelditu dena. Orain eskatzen ari dena ez da, hortaz, estandar demokra-tiko bati helduta justiziaz gertatu be-harko litzatekeena besterik. Beldur naiz, ordea, orain bestelako aitzakiak bilatuko direla presoenzako estandar salbuespenzkoari heltzeko. Eta ho-rrek legea behartzen du urratzeraino. Horrek demokraziari berari egiten dio kalte. Horrek elkarbizitza-  
ri berari egiten dio kalte. Horrek demokraziari berari egiten dio kalte. Eta ho-rrek presondegi-tako sistemaren zile-gitasuna belaualdietarako kolokan jarriko luke. Hori nahi al dugu?

Horren aurrean, legegaria naizen al-detik, giza eskubideen zuzenbidearen aldarrikapena eta ariketa besterik ez zait geratzen. Estrasburgoko Giza Es-kubideen Epaile batek, *Clift v. Britainia Handia 2010*, jada esan zuen, diskri-minatzailea zela delitu jakin batzuen kasuan presondegi onurak ukatzea, gainerako delituetan posible direnean. Horren ildotik, Europako Kontseilua-  
ren 53.6 presondegi arauak diu, segur-tasun goreneko neurriak «gizabana-kori ez barneratuen talde osoei» ezarri behar zaizkiela. Onurak banan-banan aztertu behar, errealitate indibiduala-  
rekin alderatuz. Gobernuak ETAKo presoak kolektibo gisa, baldintza bere-  
ziak etengabe ezartzen, eta errealitate-  
aren aurka eginez badihardtu, Europa-ko Giza Eskubideen Ituna urratzen ari da, diskriminazio onartezina eraginez. Noiz arte?